

**O'ZBEKISTONDA KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIKNI
RIVOJLANTIRISHNING ZAMONAVIY TENDENSIYALARI**

Nurullayev Hoshimjon Hamidovich

Oriental universiteti, Biznes va boshqaruv

kafedrası katta o'qituvchisi

[Tel: +998945467464](tel:+998945467464)

E-mail: hoshimnurullaev@gmail.com

Kirish. Bugungi kunda kichik biznes va xususiy tadbirkorlik mamlakat iqtisodiy rivojlanishining muhim tarkibiy qismlaridan biri hisoblanadi. Kichik biznes subyektlarining nisbatan kam kapital talab qilishi, qisqa muddatda tashkil etilishi va mahalliy resurslardan samarali foydalanish imkoniyati ularning iqtisodiyotdagi ahamiyatini oshiradi. Ayniqsa, xizmat ko'rsatish, savdo, transport, axborot texnologiyalari va boshqa yo'nalishlarda kichik biznes subyektlarining faolligi iqtisodiy jarayonlarning diversifikatsiyalashuviga xizmat qilmoqda.

O'zbekistonda tadbirkorlikni rivojlantirish va bandlikni ta'minlash davlat iqtisodiy siyosatining muhim yo'nalishlaridan biri sifatida belgilanmoqda. Xususan, PF-60-son Farmon va PQ-104-son Qarorda hududlarda tadbirkorlikni rivojlantirish, yangi ish o'rinlarini yaratish va aholi daromadlarini oshirishga qaratilgan chora-tadbirlar belgilangan.

Shu nuqtayi nazardan, kichik biznesning so'nggi yillardagi rivojlanish dinamikasini o'rganish, uning iqtisodiyot va bandlikdagi o'rnini aniqlash hamda mavjud muammolarni tahlil qilish muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega.

O'zbekistonda kichik biznesning iqtisodiyotdagi o'rnini baholashda uning YAIMdagi ulushi muhim ko'rsatkichlardan biridir. Tadqiqotda keltirilgan ma'lumotlarga ko'ra, 2018-yilda kichik biznesning YAIMdagi ulushi 63,5 foizni tashkil etgan. 2019-yilda ushbu ko'rsatkich 58,1 foizga, 2020-yilda 56,7 foizga, 2021-yilda 56,3 foizga, 2022-yilda 54,3 foizga, 2023-yilda 53,8 foizga va 2024-yilda 53,5 foizga teng bo'lgan. 2025-yilda esa ko'rsatkich yil boshidagi 45,6 foizdan IV chorakda 52,2 foizgacha o'sgan.

Mazkur dinamikani tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, 2018–2024-yillarda kichik biznesning YAIMdagi ulushida pasayish kuzatilgan. Tadqiqotda ushbu jarayon pandemiya davridagi iqtisodiy faollikning qisqarishi, xizmatlar sektoridagi o'zgarishlar hamda iqtisodiyot tarkibida yirik sanoat va investitsion loyihalarning kengayishi bilan izohlangan. 2025-yilda esa kichik biznes ulushida yil davomida ijobiy dinamika kuzatilgan.

Kichik biznesning iqtisodiy ahamiyatini baholashda bandlik ko'rsatkichi ham alohida o'rin tutadi. 2018-yilda kichik tadbirkorlik subyektlarida band bo'lganlar soni 10 541,5 ming kishini tashkil etgan. 2021-yilda ushbu ko'rsatkich 9 865,7 ming kishigacha pasaygan bo'lsa, 2022-yildan boshlab qayta o'sish tendensiyasi shakllangan. 2025-yilga kelib kichik biznesda band bo'lganlar soni 10 628,7 ming kishiga yetgan. Hududlar bo'yicha ko'rsatkichlar kichik biznes bandligining bir xil taqsimlanmaganligini ko'rsatadi. 2025-yilda Farg'ona viloyatida

kichik tadbirkorlik subyektlarida band bo'lganlar soni 1 258,3 ming kishini, Samarqand viloyatida 1 236,1 ming kishini, Andijon viloyatida esa 1 094,4 ming kishini tashkil etgan. Navoiy viloyatida mazkur ko'rsatkich 226,1 ming kishi, Sirdaryo viloyatida 258,3 ming kishi va Jizzax viloyatida 434,9 ming kishini tashkil qilgan.

Ushbu farqlarni faqat kichik biznes subyektlarining faolligi bilan izohlash yetarli emas. Hududlarning aholi soni, iqtisodiy ixtisoslashuvi, xizmatlar sohasi, sanoat tarkibi, infratuzilmasi va investitsion imkoniyatlari ham tadbirkorlik faoliyatiga ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli kichik biznesni rivojlantirish siyosatida hududlarning iqtisodiy xususiyatlarini hisobga olish muhimdir.

Kichik biznesning rivojlanishida xizmatlar sektori ham muhim yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Tadqiqotda keltirilgan adabiyotlar tahliliga ko'ra, savdo, transport va IT xizmatlari kichik biznesning dinamik yo'nalishlari sifatida qayd etilgan. Shuningdek, logistika, moliya, sug'urta va axborot xizmatlari tadbirkorlik subyektlarining iqtisodiy faoliyatini kengaytirishda muhim infratuzilmaviy omillar sifatida ko'rsatilgan.

Raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi kichik biznes uchun yangi faoliyat imkoniyatlarini shakllantirmoqda. Elektron savdo, onlayn xizmatlar va raqamli platformalardan foydalanish tadbirkorlarga geografik jihatdan kengroq bozorga chiqish imkonini beradi. Shu bilan birga, hududlarda raqamli infratuzilma va raqamli savodxonlikning yetarli darajada rivojlanmaganligi ayrim tadbirkorlik subyektlari uchun cheklov bo'lib qolmoqda.

Kichik biznes rivojiga to'sqinlik qilayotgan asosiy muammolardan biri moliyalashtirish imkoniyatlarining cheklanganligidir. Boshlang'ich kapital va aylanma mablag'larga kirish imkoniyatining yetarli emasligi yangi biznes subyektlarining shakllanishini sekinlashtirishi mumkin. Kreditlarning moliyaviy yuklamasi ham tadbirkorlik faoliyatining kengayishiga ta'sir qiluvchi omillardan biri sifatida ko'rsatilgan.

Bundan tashqari, transport, logistika va raqamli aloqa infratuzilmasining ayrim hududlarda yetarli darajada rivojlanmaganligi biznes jarayonlarining samaradorligini pasaytirishi mumkin. Malakali kadrlar yetishmovchiligi ham kichik biznesning barqaror rivojlanishi uchun muhim muammolardan biri sifatida qayd etilgan.

Shu asosda kichik biznesni rivojlantirishning zamonaviy mexanizmlari bir nechta yo'nalishni qamrab olishi lozim. Birinchidan, tadbirkorlik subyektlarining moliyaviy resurslardan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirish zarur. Ikkinchidan, elektron savdo va raqamli xizmatlardan foydalanishni kengaytirish orqali kichik biznesning bozor imkoniyatlarini oshirish mumkin. Uchinchidan, hududlarda transport, logistika va raqamli infratuzilmani rivojlantirish tadbirkorlik faoliyati uchun zarur shart-sharoitlarni yaxshilaydi. To'rtinchidan, kasb-hunar va tadbirkorlik ta'limini rivojlantirish orqali kichik biznes uchun zarur bo'lgan inson kapitalini shakllantirish mumkin.

O'zbekistonda kichik biznes va tadbirkorlik iqtisodiy faollikni ta'minlash, bandlikni oshirish va hududlarda yangi iqtisodiy imkoniyatlarni shakllantirishning muhim yo'nalishlaridan biridir. 2018–2025-yillar ko'rsatkichlari kichik biznesning mamlakat

iqtisodiyotidagi o'rni sezilarli ekanligini, shu bilan birga uning rivojlanish dinamikasi iqtisodiy sharoitlar va tarkibiy o'zgarishlarga bog'liqligini ko'rsatadi.

Tahlil natijalari kichik biznes bandligida 2021-yildan keyingi tiklanish jarayonini ham ko'rsatmoqda. 2025-yilda kichik tadbirkorlik subyektlarida band bo'lganlar sonining 10 628,7 ming kishiga yetishi ushbu sektorning mehnat bozoridagi ahamiyatini ko'rsatadi. Biroq hududlar o'rtasida bandlik ko'rsatkichlarida sezilarli farqlar mavjud.

Kelgusida kichik biznesni rivojlantirishda moliyalashtirish mexanizmlarini takomillashtirish, raqamli biznesni qo'llab-quvvatlash, hududiy infratuzilmani rivojlantirish, investitsiyalarni hududlar bo'yicha yanada diversifikatsiya qilish hamda tadbirkorlik uchun malakali kadrlar tayyorlash muhim yo'nalishlar bo'lib qoladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi PF-60-son "Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi Farmoni.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 24-martdagi PQ-104-son "Hududlarda tadbirkorlikni rivojlantirish va bandlikni ta'minlash chora-tadbirlari to'g'risida"gi Qarori.
3. Oltiboyeva F.U. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subyektlarining eksport salohiyatini oshirish. *Management and Economics Scientific Research Journal*. 2025.
4. Abduqahhorov A. Kichik biznes va tadbirkorlik rivojining joriy holati tahlili. *Iqtisodiy taraqqiyot va tahlil jurnali*. 2025. №8.
5. Djalolova U.N. Kichik biznes (oilaviy tadbirkorlik) va tadbirkorlikni rivojlantirishda ijtimoiy-iqtisodiy omillarni takomillashtirish. *Interdiscipline Innovation and Scientific Research*. 2025. №43.
6. Ochilov Sh. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirishda xorij tajribasi (Xitoyning Guangdong provinsiyasi misolida). 2023.
7. Karimova K.D. Rivojlanayotgan mamlakatlarda kichik biznes va tadbirkorlik faoliyatida investitsiyalar jalb qilishning o'ziga xos xususiyatlari. *International Finance & Accounting*. 2025. №1.
8. Xalmatjanova G.D. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik faoliyatining iqtisodiy, ijtimoiy va huquqiy asoslari. *Innovations in Science and Technologies*. 2025. №2.
9. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi. Kichik biznes va tadbirkorlik statistikasi.